Xalq qəzeti. - 2024.- 30 mart. - № 65. - S. 7.

COP29: Azərbaycanın "yaşıl iqtisadiyyat"a keçid strategiyası

Vaqif Bayramov

Hazırda Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində etibarlı tərəfdaş kimi tanınaraq Cənubi Qafqazın lider dövləti kimi çıxış edir, bölgənin siyasi-iqtisadi və humanitar məsələlərinin həllində önəmli rol oynayır. Bu həm də ölkəmizin beynəlxalq səviyyəli tədbirlərin keçirilməsində kifayət qədər təcrübə əldə etməsi ilə bağlıdır. "Formula 1" Azərbaycan Qran-Prisi, "Eurovision" mahnı müsabiqəsi, I Avropa və IV İslam Həmrəyliyi oyunları, Bakı Beynəlxalq Humanitar, Mədəniyyətlərarası Dialoq, Qlobal Bakı və Qlobal Media forumları, Qoşulmama Hərəkatının nazirlər görüşü və digər nüfuzlu tədbirlərin ölkəmizdə uğurla reallaşdırılması bunun bariz ifadəsidir. Bu, eyni zamanda Azərbaycanın COP29-a evsahibliyi missiyasını layiqincə gerçəkləşdirəcəyi əminliyini yaradır.

Yeri gəlmişkən, BMT-nin qaz və alternativ enerji üzrə ekspertlər qrupunun üzvü Ayaz Salmanovun sözlərinə görə, COP29 Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi ilk beynəlxalq ekotədbir deyil. Bakı buna qədər bir sıra qlobal təşəbbüslərin gerçəkləşdirilməsi məqsədi daşıyan konfranslara, nəhayət, 2016-cı il BMT-nin 7-ci Enerji Forumuna evsahibliyi edib. Bu cür tədbirlərin ölkəmizdə keçirilməsi də təsdiqləyir ki, Azərbaycan digər sahələrdə olduğu kimi, ekotədbirləri və ekolayihələri həyata keçirən beynəlxalq oyunçudur. 2016-cı ildə paytaxtımızda reallaşdırılan 7-ci Beynəlxalq Enerji Forumu bu mənada yaddaqalan, mühüm tədbirlərdən biridir.

A. Salmanov qeyd edir ki, sözügedən tarixdə həyata keçirilən Bakı Forumunda davamlı inkişafın təmin olunması üçün "yaşıl enerji", alternativ enerji və digər sahələrdə Azərbaycan öz imkanlarını və təcrübəsini dünyaya göstərdi. Məlum oldu ki, dünya ölkələrinin anoloji məsələdə Azərbaycandan öyrənəcəyi çox şey var. Nəzərə alaq ki, 7-ci Foruma həm BMT-nin, həm də dünya ölkələrinin yüksək çinli məmurları və ekologiya sahəsində dünyaca məşhur ekspertlər iştirak edirdi. Tədbir çərçivəsində iqlim dəyişikliklərinin vacib seqmentləri - karbon emissiyalarının azaldılması, "yaşıl enerji"yə keçid, "yaşıl enerji"dən istifadə olunmanın təmin edilməsi və digər məsələlər müzakirə edildi. Beləliklə, bu və digər tədbirlərə evsahibliyi etməklə Azərbaycan sübuta yetirdi ki, "yaşıl iqtisadiyyat"ın formalaşmasında çox maraqlıdır. Bu istiqamətdə Azərbaycan hazırda da uğurlu addımlar atır.

Yerli və beynəlxalq ekspertlər tərəfindən ölkəmizin COP29-a evsahibliyi bu ilin ən mühüm tarixi hadisəsi və respublikamızın "yaşıl iqtisadiyyat"a keçid strategiyasının məntiqi davamı kimi, eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə 2024-cü ilin ölkəmizdə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi bu missiyaya verilən dəyərin təsdiqi olaraq qiymətləndirilir.

Azərbaycan COP29-a evsahibliyi missiyasını üzərinə götürməklə müsbət ekoloji dəyişikliklə bağlı beynəlxalq aləmə böyük töhfə verməyi, habelə bu istiqamətdə çıxış edən ölkələr üçün model nümunəsi göstərməyi qarşıya mühüm vəzifə kimi qoyub. Başqa sözlə, respublikamız artıq "yaşıl enerji" iqtisadiyyatını əməli fəaliyyəti ilə yeni müstəvidə formalaşdırmaq qərarını qətiləşdirib. Belə ki, ölkəmiz 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istixana qazlarının miqdarının 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını hədəfləyib.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan dünyada bərpaolunan enerji potensialının zənginliyi ilə diqqət çəkir. Bu, mövcud sahədə aparılan hesablamalardan da aydın görünür. Belə ki, tədqiqatlara əsasən, qeyd edə bilərik ki, ölkəmizin bərpaolunan enerji mənbələrinin texniki potensialı quruda 135, dənizdə 157 qiqavatdır. Bərpaolunan enerji mənbələrinin iqtisadi potensialı 27 qiqavat, o cümlədən külək enerjisi üzrə 3 min meqavat, günəş enerjisi üzrə 23 min meqavat, bioenerji üzrə 380 meqavat, dağ çaylarının potensialı isə 520 meqavatdır.

Burada ekspertlərin bir məsələyə münasibətini də xatırlatmaq istərdik. Bu, tullantıların emalının iqlim dəyişikliyinə təsiri ilə bağlıdır. BMT-nin qaz və alternativ enerji üzrə ekspertlər qrupunun üzvü Ayaz Salmanovun fikrincə, istər neft-qaz, istərsə də digər sahələrdə "0" tullantı prinsipinin təmin olunması iqlim dəyişikliyinə təsir edən amillərdən biridir: "Hazırda biz istehsalat prosesində formalaşan hər hansı bir növ tullantını emal və yaxud utilizasiya etmiriksə və birbaşa təbiətə atırıqsa, bu, birbaşa ətraf mühitin çirklənməsinə və iqlim dəyişməsinə səbəb olur.

Unutmayaq ki, iqlim dəyişikliyi antopegen təsirlərdən qaynaqlanır. Bu gün emal sənayesi qurularkən tullantıların düzgün idarə olunması iqlim dəyişikliyinə çox müsbət təsir edir. Əgər biz tullantıların doğru çeşidlənməsini təmin ediriksə və daha sonra bunu doğru istiqamətdə utilizasiya və emal prosesindən keçiririksə, deməli, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizədə böyük ölçüdə müsbət töhfə vermiş oluruq".

A. Salmanov qeyd edir ki, bu gün tullantıların emalının iqlim dəyişikliyinə təsiri ilə bağlı trendlər də dəyişib. Hazırda bir sahədə tullantı sayılan məhsul digər sahə üçün unikal xammaldır. Bu, o deməkdir ki, tullantılar emal edilməklə əlavə əmtəə yaradılır. Məsələn, SOCAR uzun illərdir ki, çox gözəl və anoloqsuz bir layihə həyata keçirir. Bu da ondan ibarətdir ki, neft gölməçələrindən toplanan tullantılar əmtəə nefti səviyyəsində bərpa olunur. Bu layihənin daha bir uğuru isə özü özünü maliyyələşdirməsidir. Yəni bu işə heç bir əlavə vəsait

xərclənmir. Beləliklə, bu tip layihələr həm iqtisadi dəyər yaradır, həm də ekoloji tarazlığın bərpasına xüsusi töhfə verilir.

BMT-nin qaz və alternativ enerji üzrə ekspertlər qrupunun üzvü söhbətində, həmçinin bildirdi ki, bu gün Azərbaycanda ekoloji problemlərdən biri plastik və polietilen qabların səmərəsiz istifadəsidir. Əvvəllər dünyanı qorumaq üçün kağızdan imtina etdik və polietilen materiallardan istifadəyə başladıq. Amma bu gün görürük ki, yeni seçimin fəsadları daha böyükdür. Belə ki, bu gün dənizlərin və okeanların dibində plastiklər tapılır ki, bu da bütünlükdə ekosistemin zəhərlənməsinə gətirib çıxarır. Son vaxtlar Azərbaycanda polietilen qablardan istifadənin azaldılması üçün müəyyən tədbirlər görülür.

Ötən ilin əvvəllərindən hətta polietilen torbaların bir qismi pullu oldu. Bu da polietilen torbalardan istifadəni bir qədər azaltdı. Amma problemin tam qarşısını almadı. Bu da ona görədir ki, problemin köklü həlli üçün alternativlər təklif olunmur. Polietilen torbalardan imtina edək, bəs əşyalarımızı nəylə daşıyaq?! Bu gün marketlərdə polietilen torbalardan başqa alıcılara heç bir alternativ torba təklif olunmur. Halbuki, alternativlər var. Ekotorbalar təklif edilə bilər. Amma edilmir.

Ekspert bildirir ki, ekoloji məsələlər bizi bir vətəndaş olaraq düşündürməlidir. Bunun üçün də ekoloji maarifləndirməyə məktəblərdən başlamalıyıq. Bəlkə də, bağçalarda biz körpələrin ekoloji savada yiyələnməsinə çalışmalıyıq. Amma biz təbliğatı və qadağanı istehlakçılar arasında tətbiq edirik. İstehlakçılar isə əsasən, 18 yaşdan yuxarı insanlardır. Onlarda bu yaşa qədər müəyyən vərdişlər formalaşıb. Formalaşmış stereotipləri isə dağıtmaq çox çətindir.

Müqayisə etsək görərik ki, ekoloji savadlılıq baxımından biz bəzi ölkələrdən geri qalırıq. Ona görə də gecikmədən konseptual işlərə başlamalıyıq. Evdə, təhsil müəssisələrində, işdə və hətta istirahət yerlərində məişət tullantılarına münasibəti dəyişməliyik. Məsələn, Bakı küçələrində müxtəlif növ məişət tullantıları qabları qoyulub. Amma çox zaman zibil atanda o qablara fikir verilmir. İlk rastımıza çıxan qaba zibil atırıq. Bu tip vərdişlərdən qurtulmasaq, ekoloji fəlakətlərdən də sığortalana bilməyəcəyik.